

Mestersége kémiatanár – Palya Tamás

Bemutakozás

Hatvanban és hetvenben születtem, így most 52 éves vagyok. Hatvanban csak megszülettem, mert ott volt kórház, de a szüleimmel és öcsémmel Boldogon éltünk, boldogan. Ez akkor egy 3600 fős település volt, Budapesttől 70 kilométerre (ez utóbbi adat még mindig helyes, az első már nem). Az általános iskolában csak hetedikben volt szakos kémiatanár, nyolcadikra elment, és egy nem szakos tanár tanított. (Már akkor elkezdődött...) Ennek ellenére igyekezett tisztességesen tanítani, így visszagondolva azért nem is volt olyan rossz. A hatvani Bajza József

Gimnáziumba kerültem, de már évekkorábban eldöntöttem, hogy matektanár leszek, a kémia nem izgatott különösen. Gimis koromban kellett kiválasztanom, hogy mi legyen a másik szakom, hiszen akkor még nem volt egyszakos tanárképzés, és nem is lehetett akármilyen tárgyat választani a matek mellé. Jól hangzana, ha azt írnám, hogy sorra nyertem a középiskolai kémiaversenyeket, de még csak nem is indultam egyiken sem. Az az igazság, hogy azért választottam a kémiát, mert egyszer fél-évkor fizikából négyes lettem, kémiából meg ötös. Aztán a kémia fakton elég durván belecsaptunk a lecsóba, hiszen Kocsisné Zalán Judit tanárnő nagyon keményen tolt a kémiát. Ennek eredményeként rögtön az első félévben csak hármast kaptam, de aztán behúztam, és érettségire már ötös lettem. Arra voltam nagyon büszke, hogy a központi írásbelin (akkor még így hívták, de nagyjából a mostani emelt szintű érettséginek felel meg) a számítási feladatokban pontot sem veszítettem. (Az egyik feladatra még ma is emlékszem, nagyon szeretem most is feladni a tanítványaimnak, attól szép, hogy egy darab szám sincs benne megadva.)

A Kossuth Lajos Tudományegyetemre jártam, azt ma már Debreceni Egyetemnek hívják (valószínűleg azért, mert Debrecenben van). Itt ismertem meg a feleségemet (szintén matek-kémia szakos tanár) és innen kerültem már ötödévesen (1993-ban) teljes állásban a püspökladányi Karacs Ferenc Gimnáziumba. Végül két év múlva oda is költöztünk, már-már a városba, nem az iskolába.

Két gyerekem van, mindkettőjüknek én voltam a kémiatanára, hiszen egy kisvárosban nem sok lehetőség van. (Anyád vagy apád tanítsa inkább a kémiát?) A lányom, Dóri (28 éves), nagyon szerette a kémiát, amilyen verseny volt, ott ő elindult. Hevesy országos 6. hely, majd kétszer nyert Irinyi országos döntőn, egyik alkalommal Irinyi-díjat is kapott, 6 éven keresztül mindig bejutott a Curie Kémiaverseny országos döntőjébe, ahol kétszer nyert is, díjazott volt a KÖKÉL feladatmegoldó versenyén, a Vegyészturnán, a Szent-Györgyi Albert Szakkollégium versenyén és kétszer volt OKTV döntős, 12.-ben 4. helyen végzett. Vegyész lett, a Richternél dolgozik, de most éppen gyereket nevel. A fiam, Máté (24 éves), nem különösebben érdeklődött a kémia iránt, ő mérnökinformatikusként végzett a BME-n, jelenleg szoftverfejlesztőként dolgozik. Szerencsére mindketten Magyarországon élnek, nem tanári fizetésből...

Különösebb elismerést, díjat nem kaptam, én már csak egy díjra vágyom: a nyugdíjra.

Aztán egy hirtelen fordulattal 2017-ben a Budapest VI. Kerületi Kölcsey Ferenc Gimnáziumba kerültem, ahol szintén nem a kémia a főprofil, de itt is utamba akadt egy diák, akivel érdemes volt foglalkozni: Csaba Dávid a vele való foglalkozást Irinyi országos döntővel, KÖKÉL pontverseny győzelemmel, OKTV döntővel hálálta meg.

Nagyon büszke vagyok arra, hogy olyan diákok is szerették a kémiaóráimat, akik nem igazán ebbe az irányba akartak továbbtanulni. És persze a rengeteg diákra, akik az én hatásomra kedvelték meg a kémiát és tetek emelt szintű érettségit. Aztán az egyre romló közoktatás helyzete miatt többször részt vettem polgári engedetlenségben, melyek következményeként, ez év szeptember 30-án – miközben kezdtem volna egy kémiaórát – kirúgott a tankerület fura ura (úrnője).

Ezután azt gondoltam, hogy elég volt a magyar közoktatásból és félállásban elkezdtem dolgozni egy gamifikációval foglalkozó weboldalnál, me-

lyet tanárként én is használtam. Aztán rájöttem, hogy nem tudok úgy létezni, hogy ne lehessenek gyerekek közelében, így egy félállást elvállaltam a Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskolában, ahol heti 11 órában tanítok kémiát.

Milyen diák volt? Voltak például csínytevései, kapott-e intőket?

Be kell vallanom, hogy nagyon lusta voltam. Pontosán annyit akartam csak teljesíteni, amivel elérem gyerekkori álmomat: tanár lehetek. Bár akkor még nagyobb presztízse volt a tanári pályának, azért nem kellett beleszakadnom a tanulásba. Ráadásul gimis koromban egy rockzenekar basszusgitárosa voltam, és az nekem fontosabb volt, mint a kémia.

Egyszer földrajzórán sarokba állítottak 3 másik renitens diákkal együtt. Azt is bevallom, hogy sokszor inkább malmoztunk a padtársammal órán, minthogy figyeltünk volna.

Milyen tervekkel vágott neki a pedagógusi pályának? Mennyiben valósultak meg ezek?

Hogy majd mindenki rajongani fog érte és pillanatok alatt megszerettem mindenkivel ezt a csodálatos tárgyat. És persze majd mindenki nagyon jó lesz kémiából. Mondjuk úgy, hogy részben megvalósultak ezek, hogy mekkora részben azt inkább fedje homály.

Mit gondol, mitől jó egy kémiaóra?

Nem szeretem az olyan órákat, ahol a diákok gyomorgörccsel ülnek és rosszul vannak, ha megtudják, hogy kémiaóra lesz. Fontos a jó hangulat, ne vessünk sokat, de közben tanuljunk is. Mivel soha nem tanítottam olyan iskolában, ahol a kémia mindenekfelett van, mindenhol el kellett érnem, hogy a diákok megszeressék az órát és belássák, hogy a kémia mindenki számára az egyik legfontosabb tantárgy. És természetesen legyen az óra interaktív, ne tartson a tanár előadást. Meg persze a lehetőségekhez mérten legyen sok kísérlet.

Ön szerint milyen a „jó” gyerek?

Aki nyitott a világra és bátran mer kérdezni és el meri mondani a véleményét, kiáll az igazáért.

Van kedvenc anyaga vagy kedvenc kísérlete? Miért éppen az?

Az egész szerves kémiát nagyon szeretem, ha választanom kellene, akkor a nukleinsavakat választanám, hiszen az az élet alapja. Kedvenc kísérletem a „szellem a palackból”, azaz amikor a hidrogén-peroxidhoz kálium-permanganátot adunk, egy PET-palackban. A volt iskolámban volt tűzriasztó rendszer, ami ennek hatására be is kapcsolt. Nagy sikere volt a diákok körében.

Ha csak egyetlen (vagy néhány) kémiaórát tarthatna, arra milyen témát választana?

Bármilyen furcsa is, én talán a legjobban az első kémiaórát szeretem, amikor a gyerekekkel arról beszélgetünk, hogy miért kell kémiát tanulni. 45 perc alatt meggyőzőm őket, hogy a kémia a legfontosabb tantárgy. Na jó, nem mindenkit...

Volt-e olyan pillanat vagy esemény a pályáján, amit különösen emlékezetesnek tart?

Soha nem fogom elfelejteni, hogy 29 év és 1 hónap után, pár perccel a kémiaóra megkezdése előtt kirúgtak. Ami a legmegdöbbentőbb volt, hogy a folyosón zokogtak emiatt olyan tanítványaim, akiknek semmiféle tervük nem volt a kémiával, de szerették az óráimat.

Na, de azért legyünk pozitívak: amikor Miskolcon elhangzott, hogy az Irinyi I.A kategória győztese a lányom, az feledhetetlen pillanat volt.

Hogyan látja a kémiaoktatás jelenlegi helyzetét?

Borzasztó. Mióta elkezdtem tanítani, 40%-kal csökkent a kémia óraszám a 7-11. évfolyamon. Azt is el tudom fogadni, hogy az átlagos diáknak nincs szüksége a nitrogéntartalmú heterociklusos vegyületek megtanulására, de akkor 11-12. évfolyamon legyen legalább 6 kémiaóra hente azoknak, akik emelt szintű érettségire készülnek.

Mivel foglalkozik legszívesebben, amikor éppen nem dolgozik? Mit osztana meg a munkáján kívüli életéből?

Nagyon sokat olvasok, szeretek társasjátékozni, imádom a kvízeket, több tévés vetélkedőben is szerepeltem már. Nagyon szeretem a túrá-

zást, a feleségemmel elkezdtek az Országos Kéktúra bejárását, túl vagyunk az egyharmadán. Kerékpározni is szeretek, az utóbbi években kerékpáros kísérője voltam a Kőlcsey Ultrablaton futócsapatának.

Mit tanácsolna a kezdő tanároknak, vagy azoknak, akik tanári pályára készülnek?

Ami elsőre eszembe jut az, hogy válasszanak másik pályát. Persze aztán hozzáteszem, hogy én soha nem bántam meg, hogy tanár lettem, mert annyi jó élményem volt már ezen a pályán. Reméljük, hogy hamarosan lesz valami elmozdulás a jobb magyar közoktatás felé, és vonzóbb lesz a pálya.

Milyen terveik vannak az elkövetkezendő évekre?

Jelenleg úgy látom, hogy a mostani állapot éppen megfelel nekem: félállásban tanítok, félállásban a motimore.com-nál dolgozom. Ez utóbbi is szorosan kapcsolódik az oktatáshoz.

Befejezni a Kéktúrát és folytatni más túrákkal. Nézni, ahogy az unokám növekszik és majd, ha már nagyobb lesz, akkor vele játszani, túrázni.

És 13 év múlva szeretnék nyugdíjba menni, hacsak addig fel nem emelik a korhatárt.